

Vuk Drašković: roman o kralju Aleksandru

Srpski pisac i političar Vuk Drašković (rođ. 1946.) nedavno je završio svoj najnoviji roman čiji je glavni protagonist jugoslavenski regent i kralj Aleksandar, jedan od glavnih tvoraca Jugoslavije (u početku Kraljevstva, odnosno Kraljevine SHS). Taj će roman za koji dan izići iz tiska i već je i prije svog pojavljivanja u knjižarama izazvao golem interes beogradske, ali i mnogo šire javnosti. Za pretpostaviti je da bi iz niza razloga mogao biti vrlo zanimljiv i hrvatskim čitateljima.

Vuk Drašković je na njemu radio desetak godina, uz ostalo i kao pravi povijesni istraživač, pročitavši i proanaliziravši nekoliko stotina dokumenata (i srpskih i inozemnih) mnogi od kojih su sve dosad bili posve nepoznati javnosti.

Svoj prvi intervju s Vukom Draškovićem napravio sam, za magazin *Start*, u kasno ljeto 1989., u Budvi (gdje Vuk i danas ima vikendicu), u samo predvečerje (ratnog) raspada SFR Jugoslavije. Intervju je izazvao burne reakcije u Hrvatskoj, jer se Vuk u njemu predstavio kao ekstremni srpski nacionalist koji kroji granice Velike Srbije.

No, Vuk Drašković je već početkom 1990-ih znatno, čak i radikalno politički evoluirao pa je, kao predsjednik (u Srbiji opozicijskoga) Srpskog pokreta obnove, bio prvi srpski političar koji je izišao na megdan Slobodanu Miloševiću. Bio je organizator i glavni vođa velikih protumiloševićevskih demonstracija, u Beogradu u ožujku 1991. i u lipnju 1993., zbog kojih je - on i njegova supruga Danica - bio zatvoren i krvavo pretučen.

Kasnije će Milošević dvaput - ali oba puta neuspješno - na Vuka Draškovića organizirati i atentat. U jednom od atentata ubijen je i brat Vukove supruge.

Vuk Drašković je i danas politički aktivan, ali njegov Srpski pokret obnove ni izdaleka nema onu političku snagu i utjecaj kao prije. Svejedno, Vuk je i danas vrlo značajan čimbenik na javnoj i političkoj sceni Srbije, uz napomenu da, još od 2012., podržava - na svim izborima - političku opciju aktualnog predsjednika Srbije Aleksandra Vučića. Otvoreno je prozapadno (proeuropski) orijentiran i u svim svojim istupima striktno zagovara ulazak Srbije u NATO.

* Pročitao sam neke dijelove vašega novog romana, glavni protagonist kojega je jugoslavenski regent/kralj Aleksandar (1888.-1934.), i vidim da Aleksandra doživljavate najvećom ličnošću u srpskoj povijesti...

- Točno. Kralj Aleksandar je najveća ličnost u povijesti Srba, jer je bio pobjednik u oba Balkanska rata, pobjednik u Velikom (Prvom svjetskom - op. aut.) ratu, tvorac prvog saveza među balkanskim državama, prva žrtva fašizma u Europi i, naposljetku, tvorac Jugoslavije - velikog ideala kojem su Jugoslaveni težili još od Hrvatskoga Ilirskog preporoda sredinom 19. stoljeća, ideala čiji je epicentar bio upravo u Zagrebu.

* Ta je vaša teza vrlo izazovna, jer je kralj Aleksandar danas najviše "na tapetu" upravo u Srbiji. O njemu su mi negativno govorili, među ostalima, i Dobrica Ćosić i Mihailo Marković, proglašavajući ga (uz Nikolu Pašića) glavnim krivcem za najveću tzv. "grešku" koju su Srbi počinili u 20. stoljeću, a to je bilo pristajanje uz jugoslavensku opciju... Mimo ili usprkos za Srbe "čistoj" opciji stvaranja Velike Srbije, koju su sile Antante bile (u tajnosti) ponudile Kraljevini Srbiji 1915...

- Čini mi se da je od velikog Aleksandra veće samo naše (srpsko - op. aut.) ogrješenje o njega. Mnogi ga Srbi danas okrivljuju upravo zbog toga što za ratni cilj Srbije u Prvom svjetskom ratu nije proglasio stvaranje Velike Srbije ili što tu Veliku Srbiju - koja bi sebi prisajedinila cijelu Vojvodinu, Slavoniju, Bosnu i Hercegovinu i Dalmaciju do rta Planka iznad Splita - nije stvorio 1918. poslije srpske pobjede u ratu. Nego je toj, Velikoj Srbiji pretpostavio ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca u zajedničku državu.

Optužbama Dobrice Ćosića i ostalih nedostaje, međutim, iskreno priznanje da je Aleksandar kriv za stvaranje Jugoslavije ponajprije iz toga razloga jer da je on nije stvorio 1918., onda je oni - Milošević, svi ti jugoslavenski komunisti i generali, i uskršli "crnorukci" - ne bi mogli ubiti i razbiti 90-ih.

* Aleksandra, međutim, ne vole baš ni u Hrvatskoj...

- Hrvati ga okrivljaju zbog toga što već 1918. Hrvatska nije dobila granice velike Banovine Hrvatske, koje će dobiti tek 1939. Ili što je odbio projekt dualne konfederacije austrougarskih Jugoslavena i Kraljevine Srbije i Crne Gore.

Okrivljaju ga, također, i za podjelu jugoslavenske države na 9 banovina, pri čemu je ignorirao postojanje nacija u toj državi.

* Koji je, po vašemu mišljenju, bio glavni i stvarni državni koncept regenta/kralja Aleksandra?

- Njegov je državni koncept bio da od Jugoslavije stvori balkansku Ameriku. I oko toga se najžešće sporio sa Stjepanom Radićem i s Vladkom Mačekom, hrvatskim političkim vođama koji su zahtijevali federalizaciju jugoslavenske države po nacionalnim granicama.

Aleksandar je, najjednostavnije rečeno, bio opčinjen Amerikom. Kad se u vrijeme održavanja Pariške mirovne konferencije (18. siječnja 1919. - 21. siječnja 1920.) susreo s američkim predsjednikom Woodrowom Wilsonom, u američkoj ambasadi u Parizu, Wilson ga je prekorio zašto na toj Konferenciji nema predstavnika Kraljevine Crne Gore, tj. da je Kraljevina Crna Gora jedina država pobjednica u Prvom svjetskom ratu koje nema na Konferenciji.

Aleksandar mu je odgovorio da na Konferenciji nema ni Kraljevine Srbije, i da su obje te pobjedničke kraljevine žrtvovane stvaranjem Jugoslavije. To je zabilježio naš ambasador u Parizu Milenko Vesnić.

* Kakav je bio odnos između Aleksandra i američkog predsjednika Wilsona? Što je sve Wilson tražio od Aleksandra, kakve mu je poruke upućivao, kako se odvijala njihova komunikacija?

- Wilson je na Pariškoj mirovnoj konferenciji čestitao Aleksandru na stvaranju Jugoslavije, uz želju da mora stvoriti i Jugoslavena. Baš kao što su u Sjedinjenim Američkim Državama - državi svih nacija i vjera na svijetu - stvoreni Amerikanci. Aleksandar je tom idejom bio opčinjen.

Drugog ili trećeg dana Konferencije, 20. siječnja 1919., premijer Italije Vittorio Orlando tražio je da se iz dvorane izbace predstavnici poraženog neprijatelja, spomenuvši poimence ministra vanjskih poslova Kraljevstva SHS Antu Trumbića i člana naše delegacije, Slovenca Ivana Žolgera - koji je kraj rata dočekao kao član AU-Vlade u Beču. U tom dramatičnom trenutku intervenirao je Wilson, rekavši da su i Talijani stoljećima bili podijeljeni na razne državnice koje su stoljećima međusobno ratovala - sve dok te međusobno zavađene državnice nije ujedinio Garibaldi. Pritom je Wilson rekao da je Aleksandar "Garibaldi Jugoslavena".

Sve sam to doznao iz štampe toga vremena, pročitavši stotine dokumenata i listova... Sve se to, uglavnom, nalazi u privatnim arhivama nekih obitelji koje to čuvaju. Inače je to sistematski uništavano i čišćeno 1945., jer se htjelo stvoriti uvjerenje da je Jugoslavija rođena u Jajcu. Prava je, međutim, istina da je komunistička Jugoslavija bila replika, dok je original bila Aleksandrova Jugoslavija iz 1918.

* Hrvati kralju Aleksandru najviše zamjeraju zbog integralnog jugoslavenstva, državne (režimske) ideologije u Kraljevini Jugoslaviji, koja nije priznavala postojanje zasebnih nacija i nacionalnih identiteta - pa tako ni hrvatskog (ali, doduše, ni srpskog). Svi su bili, ili su trebali biti, Jugoslaveni - pogotovu od uvođenja tzv. Šestosiječanjske diktature 1929...

- Ako i u najboljoj ideji prerevnujete, onda će vas takva revnost ubiti. To je shvatio i Aleksandar, nakon što se opekao upravo na tome svom projektu integralnog jugoslavenstva. On je shvatio da je tu pretjerao.

* Na kojem primjeru to najbolje možemo vidjeti?

- On je mnogo cijenio kipara Ivana Meštrovića. Uoči svog odlaska u Mairseilles 1934., gdje će biti ubijen, rekao je Meštroviću da će se po povratku u Jugoslaviju o srpsko-hrvatskom pitanju dogovoriti s predsjednikom HSS-a i vođom hrvatskog naroda Mačekom. A Maček je u tom trenutku bio u zatvoru, zatvorila ga je vlast zbog njegova protivljenja integralnom jugoslavenstvu.

Dok je Aleksandar putovao ka Mairseillesu, Maček je bio oslobođen. I da nije bilo ubojstva kralja Aleksandra, projekt podjele zemlje na 9 banovina bio bi revidiran. Sigurno je da bi bila stvorena Banovina Hrvatska, i to vjerojatno brzo po njegovu povratku iz Francuske. I ne bi se na nju čekalo sve do 1939.

* Znete li kakva je bila reakcija kralja Aleksandra na ubojstvo hrvatskih poslanika u beogradskoj Narodnoj skupštini 20. lipnja 1928.?

- Kraljevina SHS bila je na rubu raspada u proljeće i početkom ljeta 1928. Strašno je i danas čitati prostačko raspirivanje mržnje između Srba i Hrvata po mnogim ondašnjim medijima, ili čitati skupštinske stenograme.

Aleksandar je bio očajan, a uskoro i duhovno i fizički slomljen kada je poslanik Radikalne stranke Puniša Račić, Crnogorac iz Vasojevića i pripadnik Apisove Crne ruke, u Narodnoj skupštini ubio hrvatske poslanike Đuru Basaričeka i Pavla Radića, sinovca Stjepana Radića, te ranio Ivana Pernara, Ivana Grandu i samoga šefa HSS-a Stjepana Radića, koji je kasnije podlegao ranama.

Nakon toga, Stjepan Radić se oporavlja u bolnici u Beogradu. Kralj Aleksandar mu nudi resor predsjednika Vlade, te prima Anku Radić (suprugu ubijenoga Pavla Radića) i Jelenu Basariček (suprugu ubijenoga Đure Basaričeka), preuzimajući na sebe sve njihove dugove i školovanje djece.

Izgledalo je da će tragedija biti prevaziđena. Nažalost, Svetozar Pribićević, vođa Srba iz Hrvatske, koji je bio u neraskidivom savezništvu sa Stjepanom Radićem, priopćuje Aleksandru da je njihova, Seljačko-demokratska koalicija (SDK) donijela odluku da sazove raspušteni Hrvatski sabor i proglasi nezavisnu hrvatsku državu do Drine i Zemuna, uključujući i Zemun.

Aleksandar je reagirao plahovito. U njemu su uzavrele i šumadijska i crnogorska krv. Poručio je Radiću da je odlučio amputirati Hrvatsku, tj. istjerati je iz Jugoslavije. A pritom je već imao pripremljenu i mapu te ju je pokazao Pribićeviću. Granica ka Hrvatskoj protezala se od Virovitice i Bjelovara gotovo ravnom crtom pored Bihaća i izbijala na Jadran do iznad Šibenika. Hrvatska je, na toj mapi, bila svedena na vrlo uzani prostor prema Sloveniji, a na Jadranu je dobila samo uzani prostor između Šibenika i Zadra.

Vrlo je zanimljivo da je Aleksandar za taj svoj projekt zadobio pristanak i bosanskih Muslimana i većine Slovenaca, ali ne i srpske elite u Beogradu. No, ubrzo se Aleksandar ohladio, a i Radić je odustao od proglašenja nezavisne hrvatske države pa je Jugoslavija preživjela.

I tada, zapravo, Aleksandar donosi odluku o integralnom jugoslavenstvu kao službenoj ideologiji jugoslavenske države. Naprosto, nasilno je htio stvoriti jugoslavensku naciju, nadajući se da će ona biti brana nacionalnim secesionizmima u državi.

* U svom romanu o Aleksandru opisujete kako je on 1932. Zagreb promovirao u drugu prijestolnicu Kraljevine Jugoslavije, s time da je planirao da mu treća prijestolnica bude na Bledu, a četvrta u Miločeru, u Crnoj Gori... Tu me Aleksandar malo podsjeća na Josipa Broza Tita. I Tito je nekako bježao iz Beograda, radije je boravio na Brijunima nego u glavnom gradu SFRJ, a Ivanu Meštroviću je 1959. rekao da su Srbi nemoguć narod, da on s njima ne može i da zato ne voli boraviti u Beogradu... Je li, dakle, i kralj Aleksandar, kao i Tito, bježao od Srba?

- On nije bježao od Srba, nego od jedne palanačke atmosfere, od straha da kupi sutrašnje novine, od izvještaja agenata što se sve o njemu priča po beogradskim birtijama: da je najveći lopov, kriminalac, da bi trebao abdicirati pred bratom Đorđem, da mu je žena nimfomanka, da je sina Petra kraljici napravio jedan njezin ordonans, Slovenac... Beograd je bruja od toga, a za mnoge u Srpskoj pravoslavnoj Crkvi bio je nacionalni izdajnik.

* Iz vašeg novog romana, o kralju Aleksandru, zaključujem i to da ste jugonostalgicar, da u vama prevladava žal za bivšom Jugoslavijom...

- Da, jugonostalgicar sam, priznajem. Ako su današnji naši bantustani natopljeni mržnjom raj koji smo htjeli, onda je Jugoslavija greška.

* Danas tako govorite. A sjećate li se onoga našega "horror-intervjua" iz 1989., objavljenog u magazinu *Start*. "Jugoslavija u sjeni noža"- mislim da se tako zvao... Hrvate su vaši tadašnji stavovi, blago rečeno, šokirali, a i ja sam zbog tog intervjua imao problema. Taj broj *Starta* bio je, još u fazi prijeloma, zabranjen, ali je zabrana povučena tijekom noći i on se ujutro ipak pojavio u prodaji... Rekli se, između ostaloga, da se granice Srbije prostiru sve donde dokle su i srpski grobovi, tj. kosti Srba, srpskih ratnika, iz minulih vremena i ratova. Hrvati su, sasvim logično, zaključili: Vuk Drašković je opasan čovjek, on je četnik, on zagovara Veliku Srbiju... A jedan od urednika *Starta* opomenuo me: "Zašto radiš intervju s tim srpskim ekstremistima, poput Vuka Draškovića, zar ne uviđaš da time dodatno raspiruješ mržnju između Hrvata i Srba?"

- Vidite, ja sam u to vrijeme (1989. - op. aut.) bio opčinjen programom Srpskoga kulturnog kluba (prema srpskoj Wikipediji, "Srpski kulturni klub je bila srpska politička organizacija patriotske i nacionalističke orijentacije, osnovana 1937. u Kraljevini Jugoslaviji", koja je tijekom Drugoga svjetskog rata "predstavljala ideološku podlogu Ravnogorskog pokreta" Draže Mihailovića - op. aut.), što su ga bili osnovali profesor Slobodan Jovanović i književnik Dragiša Vasić - s namjerom preuređenja Jugoslavije u federaciju ili čak konfederaciju Slovenije, Hrvatske i Srpskih zemalja. I kad sam vam, u ljeto 1989., dao taj intervju, za magazin *Start*, ja sam doslovce prepisao taj projekt Srpskoga kulturnog kluba. To jest, ponudio sam ga kao lijek za spašavanje postojeće, komunističke Jugoslavije. I upravo sam s njim, početkom 1990., ušao u političku arenu, osnovavši stranku Srpska narodna obnova, u kojoj nisam bio predsjednik nego ideolog. (Predsjednik joj je bio Mirko Jović.)

Nije, međutim, prošlo ni dva mjeseca od osnivanja te stranke, a ja sam shvatio da taj moj "lijek" zapravo nije lijek nego - otrov. I odustao sam od programa Srpskoga kulturnog kluba, iz 1937., te osnovao novu stranku, Srpski pokret obnove, koja je za svoj strateški cilj proglasila poštivanje postojećih, avnojskih granica, odvezivanje od komunističke ideologije i ubrzano priključenje Jugoslavije tadašnjoj Europskoj zajednici i NATO-u.

* Zašto ste se tako naglo predomislili i napravili tako radikalnan zaokret?

- Uvidio sam da sam, slikovito rečeno, unatrag okrenuti prorok. Reakcije javnosti su me opomenule da ono što je bilo moguće 1937. neće biti moguće 1990. Jer, u međuvremenu je stasala nova realnost.

Znači, revidirao sam program svoje netom osnovane političke stranke i proglasio da se avnojske granice između tadašnjih YU-republika, takve kakve su, moraju poštivati, da se Srbija mora odvezati od političkog mrtvaca, tj. komunizma, i da je rušenje Miloševićeva režima *conditio sine qua non* opstanka Jugoslavije i njezina brzog prijema u EZ i NATO.

* I danas znate reći da su Hrvati i Srbi jedan te isti narod. To vam se u Hrvatskoj zamjera. Hrvati imaju svoj nacionalni identitet, svoju nacionalnu povijest, svoj nacionalni "ja" ... Zašto bi bili isto što i Srbi - kada to nisu?

- Kada o tome govorimo, danas sam blizak onome što je o hrvatsko-srpskim odnosima govorio Ivan Meštrović, još u onoj fazi dok su mu vrata dvora u svakom trenutku bila otvorena. Kralj Aleksandar mu je rekao da vjeruje samo trojici: knezu Pavlu, vojvodi Živojinu Mišiću i - njemu, Ivanu Meštroviću. A Ivan Meštrović mu je na to odgovorio: "Ja sam Jugoslaven, ali sam i Hrvat i prije svega Hrvat."

Osobno mislim da stabilnosti i sreće na prostoru bivše Jugoslavije ne može biti bez pomirenja i strateške suradnje Srba i Hrvata, jednako kao i Srba i Albanaca. Pritom vjerujem da će strateška suradnja Srba i Albanaca biti lakše ostvarljiva od suradnje i pomirenja Srba i Hrvata - iz jednostavna razloga što srpsko-hrvatske odnose opterećuje problem malih razlika.

Ovome bih dodao još nešto. Ivan Meštrović je jednom rekao Aleksandru: "Vi se previše trudite da zavolite Hrvate, ali to je pogrešno. Prvo morate da ih upoznate, a poslije toga da vidite hoćete li ih voljeti ili ne." Onda mu kaže dalje: "Morate znati da su Hrvati uvijek nezadovoljni, ali da često i ne znaju zašto su nezadovoljni, i što to konkretno traže." Moj bi komentar na ovo bio: Hrvati su po tome također veoma srodni Srbima, i te male razlike među nama su zapravo najopasnije!

* Evo, nedavno sam bio na Kosovu, prateći dvodnevni posjet predsjednika Srbije Aleksandra Vučića Kosovu. Kosovo je danas politička tema br. 1 u Srbiji, ali i šire. Kako biste vi riješili problem Kosova - da ste u Srbiji na vlasti?

- Taj bih problem rješavao u dva koraka. U prvom koraku borio bih se za to da SAD, Europska unija i NATO budu garanti plana Marttija Ahtisaarija iz 2007., koji su Albanci prihvatili, ali ga umnogome ne poštuju, uz formiranje Zajednice srpskih općina (ZSO) kakve su predviđene Bruxelleskim sporazumom iz 2013.

U drugom koraku Srbija i Kosovo bi kao dvije države imale odriježene ruke da se dogovaraju i o korekciji međusobnih granica.

Uvjeren sam da će do pomirenja Srba i Albanaca doći, i to vrlo brzo.

* To se iz srpskih medija i novina ne bi moglo zaključiti...

- Nemojmo čitati novine, zaboravimo novine. Nedugo po svestranoj normalizaciji odnosa između

Srbije i Kosova, suradnja između Srbije i Kosova bit će uspješnija nego suradnja između Kosova i Albanije, jer će kosovsko-albanske odnose opterećivati problem malih razlika, taj isti problem koji umnogome opterećuje i srpsko-hrvatske odnose!

* Je li aktualni predsjednik Kosova Hashim Thaci prava osoba na Kosovu s kojom bi Vučić trebao pregovarati?

- I na Kosovu i u Srbiji stasa jedna nova generacija koja nije sudjelovala u ratu i koja rat i ne pamti. Živimo jedni pored drugih, živimo zajedno, Kosovo je i putevima i svim ostalim upućeno na Srbiju.

Naš izvoz (izvoz Republike Srbije - op. aut.) na Kosovo danas je višestruko veći od izvoza u Rusiju i Kinu zajedno.

* Vidim, veliki ste optimist?

- Volio bih biti veći optimist kad su u pitanju srpsko-hrvatski i srpsko-muslimanski odnosi, ali, kažem, previše smo bliski. Ne zaboravimo da je Isus Krist naredio: "Ljubi bližnjega svoga!" - a ne daljnje svoga, jer je daljnje ljubiti lako, a bližnjega dosta teško.

* Poznato mi je da se predsjednik Vučić i vi dosta često čujete, telefonom, ali se i viđate, u Predsjedništvu Srbije. O čemu razgovarate, u čemu se slažete a u čemu ne?

- Sasvim je logično da se čujemo i viđamo jer SPO na svim izborima od 2012. sudjeluje na listi Aleksandra Vučića. Vjerujem da je Vučić iskreno opredijeljen za europeizaciju Srbije, za članstvo države u EU i za strateško pomirenje u našoj regiji.

On kaže da se nijedno neprijateljstvo ne može gasiti neprijateljstvom nego - prijateljstvom. Ja mu vjerujem, ne mislim da je njegovo europsko opredjeljenje poza, jer ni moje europsko opredjeljenje nije poza nego posljedica radikalnih promjena nekih mojih političkih stavova s kraja 80-ih.

* U čemu se Vučić i vi ne slažete?

- Ne slažemo se oko NATO-a. On je protiv članstva Srbije u NATO-u, a ja mislim da i naše članstvo u Europskoj uniji ovisi o našem članstvu u NATO-u. Govorim i pišem da je za Srbiju NATO izbor puta (dakle cilj), a EU putovanje. Ako uđeš u pogrešan vlak, onda je svaka usputna stanica pogrešna. Govorim, isto tako, da će sve probleme u našoj regiji rješavati NATO, kao i da će u slučaju bilo kakvih sukoba u našoj regiji te sukobe rješavati NATO.

I da mi trebamo izabrati: ili ćemo biti za stolom ili na meniju. Govorim i pišem da je Srbija sa svih strana okružena državama koje su u EU i u NATO-u. I da Srbija nema krila da preleti do Volge i Sibira.

* Sjećam se, vi ste se i 2005., kao ministar vanjskih poslova tadašnje SCG, vrlo eksplicitno zalagali za NATO...

- U srpnju 2005. potpisao sam *Sporazum o slobodnom prolasku NATO trupa preko teritorija Srbije* - s tadašnjim generalnim tajnikom NATO-a, Nizozemcem Japom de Hop Sheferom. Bio sam tada ministar vanjskih poslova tadašnje državne zajednice Srbija i Crna Gora (SCG); predsjednik te državne zajednice bio je Svetozar Marović.

Crnogorci su me bili podržali, ali znao sam da podršku za potpisivanje tog *Sporazuma* neću dobiti ni od tadašnjega predsjednika Srbije Borisa Tadića ni od premijera Srbije Vojislava Koštunice, pa sam odlučio da budem zavjerenik. To jest, da ih ne obavijestim o datumu potpisivanja *Sporazuma*, kako ga oni ne bi omeli.

U Srbiji je nastupila konsternacija. Radikali i socijalisti odmah su pokrenuli inicijativu o poništenju mog potpisa i o mojoj smjeni. Međutim, Skupština Srbije, u kojoj su imali većinu, nije bila nadležna za moju smjenu. A u Skupštini državne zajednice SCG nisam mogao biti smijenjen bez glasova Crnogoraca - a crnogorski su poslanici podržali *Sporazum*.

Završilo se tako što sam rekao da imamo samo dva izbora. Prvi je da *Sporazum* bude poništen, a ja smijenjen i uhapšen, a drugi - da *Sporazum* bude ratificiran. Dogodilo se ovo drugo.

Taj je *Sporazum* i danas na snazi, i ojačan je novim sporazumima.

* Ali Vučić, vidim, razmišlja drugačije. On smatra da Srbija, kako bi maksimalno prosperirala, mora biti, kako često voli reći, "između Istoka i Zapada", zbog čega ga javnost u Srbiji, ali i šire, sve

češće uspoređuje s Titom, koji je, u svoje vrijeme, bio rodonačelnik pokreta nesvrstanih...

- Tito je iza sebe imao veliku državu. I vješto je balansirao između Varšavskog pakta i NATO-a. I između Zapada i komunističkog Istoka. Okolnosti su mu dopuštale da mu srce bude u Kremlju, a ruka u kasi u Washingtonu.

No, svijet se otad dramatično promijenio. Nema više Jugoslavije, nema ni Varšavskog ugovora, nema ni komunizma u Kremlju. Osobno mislim da današnje balansiranje Srbije između Istoka i Zapada neće moći dugo potrajati. Vjerujem da idemo ususret novoj Jalti, tako što će se NATO i Rusi dogovoriti o tome što je čije strateško dvorište. Rusima će se priznati njihov strateški interes za države koje su bile članice SSSR-a, tj. za države koje Moskva naziva "domaćim inozemstvom".

Zauzvrat, Balkan - cijeli Balkan, bez crnih rupa u njemu - bit će strateško dvorište Zapada, odnosno NATO-a.

* Ali u Srbiji je utjecaj Rusa golem i sveprisutan. Čak i u samoj Srpskoj naprednoj stranci, čiji je Vučić predsjednik, prevladavaju, i to u velikoj većini, oni čije je srce puno više na strani Istoka (Rusije) nego Zapada (SAD-a). Osobito nakon NATO-bombardiranja Srbije 1999... Taj, proruski val zahvatio je, vidim, i mlade... Možda, ili vjerojatno, i zato Vučić u svojoj glavi kao da sve više vrti "film nesvrstanih", po uzoru na Tita. Nije slučajno u nedavnoj velikoj anketi *Nedeljnika* za kojeg bi političara s nekadašnjih YU-prostora Srbi danas glasovali Tito za dlaku pobijedio Vučića (svatko je od njih dobio oko 25 posto glasova), dok su Milošević i ostali iza njih dvojice daleko zaostali...

- Mislim da će poslije te nove Jalte, ako do nje dođe, manevarski prostor za tu, "nesvrstanu" strategiju biti nemoguć i nepotreban. Ne krijem da imam poseban i veoma emotivan odnos prema velikom ruskom narodu i genija i mučenika. Tragiku tog velikog naroda Josif Brodski sabio je u jedan stih svoje pjesme posvećene maršalu Žukovu, a napisane u New Yorku, gdje je živio kao disident, prognanik iz komunističkog SSSR-a. Taj stih glasi: "S radošću smo oslobađali tuđe prijestolnice, i sa strahom se vraćali u svoju prijestolnicu." Mislio je, naravno, na Moskvu.

Ja strepim za Rusiju. I nadam se da će poslije nove Jalte uslijediti i povijesni sporazum između Europske unije i Rusije, po kojem će se uspostaviti prostor slobodne trgovine od Lisabona do Vladivostoka. Kao članica EU i NATO-a, Srbija će imati sve mogućnosti za svaku suradnju s Rusijom.

* Nije li za Vučića prerizično da Srbiju, ovakvu kakva jest, izrazito okreće Zapadu, Americi i NATO-u?

- Mnogo je lakše i manje rizično danas Srbiju okrenuti ka Zapadu nego što je bilo opasno Titu 1948. reći historijsko "Ne!" Staljinu. U samoj Moskvi je u tijeku, čini mi se, borba za stratešku prevlast između galebova i jastrebova. Galebovi su za okretanje Rusije ka Europi i savezu s Amerikom, a jastrebovi za antizapadnu Rusiju. Glavni protagonisti jastrebova su staljinisti i Ruska pravoslavna Crkva.

Ruski predsjednik Putin je svoj predsjednički mandat počeo sa statuom Petra Velikog, najvećeg euro-reformatora, na svom stolu. Danas je došlo do zastoja u mnogo čemu, ali ja vjerujem da Rusija nema izbora osim svojega prirodnog savezništva s Europom i Amerikom.

Rusija je europska zemlja; ona pripada europskoj, a ne azijskoj kulturi i tradiciji. U sukobu Rusije s Europom gube i Europa i Rusija.

* Vi ste prvi političar u Srbiji koji se otvoreno i beskompromisno suprotstavio Miloševiću, još u ožujku 1991... Kakvo je danas vaše konačno mišljenje o njemu?

- Nepromijenjeno, najlošije. Milošević je na kraju 20. stoljeća izgubio Prvi balkanski rat, Drugi balkanski rat i Prvi svjetski rat - sva tri pobjednička rata srpske vojske s početka 20. stoljeća. Nedvojbena je najodgovorniji za ubojstvo Jugoslavije, i tolike zločine i po Srbiji i izvan Srbije. I mene je pokušao ubiti, i to u dva navrata.

Naravno, dok je činio sve te užase, Milošević je imao većinsku podršku birača u Srbiji.

* Uz aktualne političke probleme i zapletaje u BiH, na Kosovu, ali, sve više, i na Sandžaku, i Turska je, uz Rusiju, sve prisutnija i aktivnija na bivšim YU-prostorima. Nije slučajno turski predsjednik Erdogan zvao telefonom predsjednika Srbije Vučića za vrijeme njegova nedavnog boravka na Kosovu (u Zvečanu, u subotu 8. rujna). Kako vi gledate na to jačanje turskog utjecaja?

- Ja sam u srpsko-turske odnose zaronio i svojim romanom "Via Romana", koji je ubrzo preveden na turski jezik.

Turci su duhovno zainteresirani za ovaj prostor. I oni se žele u nj vratiti, ali ne na konjima i sa sabljama nego kapitalom, investicijama, kulturom i oživljavanjem duhovnog sjećanja...

Čini mi se da Turska nastupa pametno. Zato što se njezine investicije i kapital najviše plasiraju u srpske sredine i zato što se često pojavljuje kao netko tko ne dopušta rasplamsavanje sukoba između, recimo, Bošnjaka i Srba u Bosni ili sukoba Bošnjaka i Hrvata također u BiH.

Turci su nostalgичni kad je u pitanju ova regija u kojoj je nekada u Stambolu bila prijestolnica, ali su istodobno svjesni da Stambol više nije i ne može biti prijestolnica. I tako se i ponašaju...